

ΤΟ ΚΟΝΤΡΑΜΠΑΣΟ-1- ΣΤΟ ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ !

Critics - Point

Τὸ κοντραμπάσο στὸ προσκῆνιο!
Ντόπια πανδαισία μουσικῆς δωματίου.

[Νικόλας Τσουκαλάς, κοντραμπάσο, Αἰ Motohashi,
πιάνο, Ἀστέριος Πούφτης, βιολοντσέλο].

7/2020.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ

ΤΣΑΛΛΑΒΟΥΤΩΝΤΑΣ ΣΕ ΝΤΟΠΙΟΥΣ ΜΟΥΣΙΚΟΥΣ ΠΥΘΜΕΝΕΣ ὡς ἀπελπὶς ἀλιεὺς μαργαριταριῶν, ἀρκούμενος πιά σέ ἀχινοὺς καὶ ἀχιβάδες (οὐδὲ κἂν χατζιδάκειες), πέφτεις κάποτε πάνω σέ ὄστρακα μαργαριτοφόρα πού σέ κάνουν νά ἀπορεῖς πῶς δὲν τὰ ἐξαφάνισαν ἀκόμη οἱ σχεδὸν πάσης πολιτικῆς προελεύσεως (ἀν)αρμόδιοι ὀλετῆρες τῆς μουσικῆς μας... Πάντως σαφῶς ματαιοπονῶ, προσπαθώντας νά καταλάβω πῶς λειτούργησαν οἱ ἐγκεφαλικοὶ νευρῶνες τοῦ ἐγκρίναντος τὴν ἐκδήλωση: οἱ τρεῖς λαμπροὶ μουσικοὶ, ἦσαν προφανῶς ἀνέκαθεν διαθέσιμοι, ὅπως καὶ τὰ ἔργα πού ἐρμήνευσαν. Ἐπαιζαν ρόλο τὰ περίφημα 250 χρόνια ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ Μπετόβερν; ἴσως, ὡς ἓνα σημεῖο. Ὄντως ἄβυσσος ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ δὴ τοῦ ὅποιου ἐγκρίναντος τὴν ἐκδήλωση: ἀνέκαθεν ἰδιαίτερα συνιστώμενη καὶ πολὺ περισσότερο στὴν ἐποχὴ τοῦ **You Tube**...

Ὅ,τι νά συνέβη, μέσα σέ 60 χρόνια κριτικῆς, ἦταν ἡ πρώτη φορὰ πού ἀκουγα συναυλία μὲ πρωταγωνιστὴ τὸ κοντραμπάσο. Ὁ Νίκος Τσουκαλάς, μὲ ἐντυπωσιακὲς σπουδὲς καὶ ἐμφανίσεις στὸ Λονδίνο ὡς

Υπότροφος του ΙΚΥ, έχει εμφανισθεί, πληροφοροῦμαι καὶ διαδικτυακῶς, ἀρκετὲς φορές στὶς συναυλίες τῆς Κ.Ο.Α. στὰ μουσεῖα, καὶ ἔχει ἐρμηνεύσει κοντσέρτα γιὰ κοντραμπάσο, ἐκτὸς ἀθηναϊκοῦ κέντρου, ἐρήμην μουσικοκριτικῶν ἀπληροφόρητων σχετικῶς γιὰ αὐτὲς τὶς ἐκδηλώσεις. Πηγαία μουσικότητα, ἀνεπίληπτη τονικὴ ἀκρίβεια σὲ ταχύτατα, περάσματα, ἐκφραστικότατη δοξαριὰ καὶ ἦχο πού θὰ τὸν ἀποκαλοῦσα σχετικὰ «ἀνοιχτόχρωμο» καὶ σχεδὸν «κοκκιώδη» πού ὅμως «ἔδεσε» θαυμαστὰ μὲ ἐκεῖνον τοῦ βιολοντσέλου καὶ τοῦ πιάνου. Στὸ α' μέρος, συνέπραξε μὲ τὸν ἀνεπανάληπτο γιὰ τὸ ὀλόψυχο δόσιμό του στὴ μουσικὴ βιολοντσελίστα τῆς ΚΟΑ Ἀστέριο Πούφτη, πού ἡ μοναδικῆς μουσικότητος ἐπίδοσή του ἀκόμη καὶ στὰ ἔσχατα συνοδευτικὰ **pizzicati** μεγαλῶν ὀρχηστρικῶν ἔργων, μὲ ἔκαμαν νὰ τὸν ἀγαπήσω βαθύτατα, πρὶν τὸν ἀκούσω σὲ συναυλία μουσικῆς δωματίου. Ὅσο γιὰ τὴ «δικὴ μας» πιά Ἰαπωνίδα Ἄϊ Μοτοχάσι (ἐκλατ. **Ai Motohashi**, ἱαπ. 本橋, 愛 — ἱαπωνικὰ τὸ ἐπώνυμο προηγεῖται τοῦ ὀνόματος!), χαρήκαμε σὲ ἓνα μεγάλο κλασσικὸ ἔργο, στὸ μεταίχμιο 18ου καὶ 19ου αἰ. (Μπετόβεν, βλ. πιὸ κάτω): ἓνα φωτεινότατο περλέ, ἰδεῶδες γιὰ μοτσάρτεια ἔργα, ρέουσα πλὴν μεστή νοημάτων, μουσικότατη φράση, γεμάτη ἔξοχες ἰδέες πού προσλαμβάνονται ὡς φυσικὲς καὶ αὐτονόητες. Δὲ βρίσκουμε λόγια γιὰ νὰ εὐχαριστήσουμε τοὺς τρεῖς ὑπέροχους μουσικούς γιὰ τὴ βραδιά πού μᾶς χάρισαν. Καὶ ὅμως στὴ συναυλία, πανταχοῦ παρών, ὑπῆρχε καὶ τέταρτος μουσικός πού δὲν μπορούμε νὰ εὐχαριστήσουμε, διότι...ἔξεδήμησε πρὸ 174 ἐτῶν: ὁ Βενετσιάνος κοντραμπασίστας καὶ συνθέτης **Ντομένικο Ντραγκονέττι (1763-1846)!**

Μορφὴ μυθικὴ σχεδὸν, πού ἀνέδειξε τις ὡς τότε περιορισμένες δυνατότητες ἑνὸς ἀργάνου, ὡς τότε μὲ 3 (ὄχι 4, κάποτε καὶ 5) χορδὲς ἀπλῶς «ντουμπλάριζε» τὰ βιολοντσέλα, ἐνισχύοντας τὸ ρυθμὸ καὶ τὴν ἐν γένει συνοχὴ τοῦ ὀρχηστρικοῦ συνόλου, Λέγεται ὅτι εἶχε δάχτυλα τόσο μακρὰ ὥστε νὰ παίζει σὲ ὄργανα, ὅπου ὁ καβαλλάρης ἦταν ψηλότερος ἀπὸ τὴν ταστιέρα σὲ σχέση μὲ ἄλλα, Ὁ Ντραγκονέττι εἶχε γίνει πανευρωπαϊκὰ διάσημος πολὺ πρὶν ἐγκαταλείψει τὴ Βενετία, τὸ 1794 γιὰ νὰ ἐγκατασταθεῖ ἔκτοτε στὸ Λονδίνο, ὅπου πέθανε 83 ἐτῶν. Αὐτὸ δὲν τὸν ἐμπόδιζε νὰ ταξιδεύει συχνά στην Εὐρώπη καὶ δὴ στὴ Βιέννη ὅπου ἡ γνωριμία καὶ φιλία του μὲ τὸ Μπετόβεν, ἦταν ἀποφασιστικὴ γιὰ τὶς ἀλλαγές τοῦ τελευταίου στὴ γραφὴ γιὰ κοντραμπάσσα στὶς ἐνορχηστρώσεις του (βλ. καὶ κατωτέρω). Ἐπί..τὰ ἔργα λοιπόν:

1. ΝΤΡΑΓΚΟΝΕΤΤΙ, ΝΤΟΜΕΝΙΚΟ [**Dragonetti, Domenico**, 1763-1846]: 6 από τὰ 12 Βάλς για σόλο κοντραμπάσσο (πρὸς ὥρας ἀχρονο-λόγητα). Οἱ βιογραφίες του ἀποκαλύπτουν ἕναν εὐφυέστατο ἄνθρωπο, ἐπιρρεπῆ σὲ στενὲς φιλίες μὲ ἄτομα ἀναλόγου δείκτου νοημοσύνης (Χάϊντν, Μπετόβεν, Κερουμπίνι, Σπόρ) πού χάρη στὰ μουσικά του χαρίσματα καὶ τὴν ἐπιχειρηματικότητά, ἀπέκτησε καὶ... οἰκονομικὴν ἐπιφάνεια ἀξιόλογη γιὰ τὴν ἐποχὴ, φιλότεεχνο, συλλέκτη σπανίων μουσικῶν ὀργάνων καὶ ἔργων τέχνης. Ἀλλὰ καὶ ἕνα παραγωγικότατο συνθέτη (18 τόμοι ἔργων του στὴ Βρεταννικὴ Βιβλιοθήκη), συνοπτικότερα ἐργογραφημένο ἀπὸ τὴ μελετήτριά του **Fiona W. Palmer**¹ ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ λῆμμα τῆς *Βικιπαίδεια*, πού ἀναφέρει 12 τίτλους ἔργων, δυστυχῶς ὅλους ἀχρονολόγητους. Τελευταῖος τὰ 12 Βάλς για σόλο κοντραμπάσσο. Καίτοι, κατὰ τὸ ἀνυπόγραφο σημεῖωμα προγράμματος, ὁ Ντραγκονέττι τὸ ὀλοκλήρωσε στὰ τέλη τῆς ζωῆς του, διόλου δὲ θυμίζαν βάλς. Τερπνότατη μουσικὴ σαλονιοῦ 18ου αἰ. μᾶλλον, συχνὰ μὲ τόσα φθογγόσημα σὲ κάθε κίνηση τοῦ μέτρου, ὥστε νὰ ἀποσχετίζεται μὲ ὅ,τι χαρακτηριστικότερα οἱ νεότεροι ταύτισαν μὲ τὸ βάλς. Ξεχάστε λ.χ. τὴ δυναστεία τῶν Στράους! Ὁραῖο τὸ τρίο τοῦ ἄρ. 1, χαρακτηριστικὴ χρωματικότητά στὸ ἄρ. 2., ἐκθαμβωτικὸ **presto** μὲ διπλὲς χορδὲς τὸ ἄρ. 3, ἀργὸ μὲ ἰωραῖες μετατροπῆς τὸ ἄρ.4., κ.ο.κ.

2. ΡΟΣΣΙΝΙ, ΤΖΟΑΚΚΙΝΟ [**Rossini, Gioacchino**, 1792-1868]: *Ντουέτο* (ὄχι *Ντουό*: βλ. ἐργογραφία Ροσσίνι, στὴ *Βικιπαίδεια*), γιὰ βιολοντσέλο καὶ κοντραμπάσσο, ρε μείζ. (1824), σὲ τρία μέρη: I. **All^o**. II. **Andante** III. **All^o**. Ὁριμότερο ἔργο, μουσικῆς δωματίου, πού τὴν λεπτότητα καὶ εὐφυΐα, ἂν ὄχι βάθος, τοῦ μουσικοῦ του στοχασμοῦ, ἀπέδωσαν οἱ Ἀστέριος Πούφτης καὶ Νίκος Τσουκαλᾶς, μὲ τόσο στοχασμὸ καὶ συναισθηματικὴ μέθεξι, ὥστε...νὰ μὴ θυμίζει διόλου... «φανταστικὸν ὀπερατικὸν διάλογο μεταξὺ τενόρου καὶ βαρυτόνου», ὅπως ἐπέμενε ὁ ἀνώνυμος συντάκτης τῶν σημειώσεων προγράμματος. Δυστυχῶς (ὕπαιτιότητι καὶ τοῦ ἰδίου...ἔδῶ πού τὰ λέμε) συνηθίσαμε νὰ βλέπουμε στό Ροσσίνι, μόνον τόσο συνθέτη ὀπερας. Κι' ὅμως εἶναι τόσο

¹ Βλ. ἐκτενέστατι σχετικὸ λῆμμα τῆς, *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, ed. by Stanley Sadie, 2nd ed. (Λονδίνο 2001), τόμ. 7ος, σσ.. 553-54/

γοητευτικός στην «άγνωστη» μουσική δωματίου του, φωνητική τε και έντορανη!

3. ΜΠΕΤΟΒΕΝ, ΔΟΥΝΤΒΙΧ ΒΑΝ [Beethoven, Ludwig van, 1770 -1827]: Σονάτα για βιολοντσέλο και πιάνο σε σολ έλ. αρ. 2, έργο 5. Οί δύο σονάτες για βιολοντσέλο και πιάνο, έργο 5, του Μπετόβεν, γράφτηκαν τó 1796 στο Βερολίνο, και αφιερώθηκαν στον έμμουσότατο βασιλιά Φρειδερίκο Γουλιέλμο ΙΙ τής Πρωσίας, στην αύλή του όποιου ó Μπετόβεν (δέν είχε χάσει ακόμη τήν ακοή του) έπαιξε αρκετές φορές. Με μόνη τή διαφορά ότι άμφοότερες άποτελούνται άπό δύο και όχι άπό τρία μέρη, όπως έπιμένει τó πρόγραμμα. Ίδού ποιά είναι στην αρ. 2: I. Adagio sostenuto e espressivo – Allegro molto più tosto presto (τελειώνει σε μείζονα τρόπο). ΙΙ. Rondo— Allegro (σε σολ μείζ.). Τó 1799 στη Βιέννη, ó Ντραγκονέττι, γνώρισε τόν Μπετόβεν και, με τó μεγάλο συνθέτη στό πιάνο, πού καθ' όλη τή διάρκεια τής έκτελέσεως, τόν παρακολουθούσε έκστατικός, του έπαιξε τή Σονάτα σολ έλ. αρ. 2 του έργου 5. Ό Ντραγκονέττι, πού πολλοί άποκάλεσαν Παγκανίνι του κοντραμπάσσο, έπαιξε και δημόσια τή σονάτα, με τó συνθέτη στό πιάνο. Ό όποιος, χάρη στη γνωριμία του με τó Ντραγκονέττι, άναθεώρησε εις βάθος τή σχέση του με τó όργανο. Η άλήθεια είναι ότι τόν κύριο ρόλο στη Σονάτα αρ. 2 του έργου 5, έπωμίζεται τó πιάνο—πράγμα διόλου άσυνήθιστο σε σονάτες του 18ου αϊ. για διάφορα όργανα. Και φυσικά, τή θέση του κ. Πούφτη, πήρε ó Νίκος Τσουκαλάς. Άνεπίληπτη κορωνίδα μιās βραδιάς πού σαν κι αυτές έπρεπε τó Μέγαρο να προσφέρει πολú πολú συχνότερα. Όλόθερμα συγχαρητήρια, νεαροί μας φίλοι και...να μη σα.ς χάνουμε. Άν και αυτό. δυστυχώς δέν έξαρτάται άπό μās... (ΜΜΑ, αίθουσα Δημήτρης Μητρόπουλος, 19 Φεβρ. 2020).

Λέξεις: 1036.

Υ.Γ. «Δόρθωσις ήμαρτημένων»: στην κριτική τής Λεπορέλλα του Γιώργου Κουρουπού, απέδίδα έσφαλμένα τó ρόλο τής Τραγουδίστριας Όπερας στη Νίκη Χαζιράκη: τόν υποδύθηκεν ήν Ήβίτα Χιώτη. Η Νίκη Χαζιράκη υποδύθηκε με ίσην έπιτυχία τή Χάνα. Άπό άμφοότερες ζητῶ χίλιες συγγνώμες και εύχομαι όλόψυχα πάντα έπιτυχίες.

